

uppenbarligen i konflikt med de kapitalexporterande ländernas vilja att övervägande ta hänsyn till världsekonominns effektivitet. Motsättningen har fokuserats på en diskussion om metoder. Viherkenttä visar att de teoretiska skillnaderna i realiteten utjämnas av bl a individuella förhållanden i varje enskilt företag eller modifieringar av metoderna vid detaljreglering i dubbelbeskattningsavtal. Här spelar också den omständigheten in att domicilländerna vanligen inte beskattar utlandsregistrerade företags vinster förrän utdelning sker till aktieägarna.

Kärnan i resultatet av Viherkenttäs arbete är således en avdramatisering av de skiljelinjer som finns mellan den rika och den fattiga världen i synen på olika system för internationell beskattning. Hans råd till utvecklingsländerna är därför att i förhandlingar om skatteavtal, undvika en strategi som allt för ensidigt argumenterar för exemptionmetoden eller tax sparing på bekostnad av andra frågor.

Författarupplysningar:

Åsa Gunnarsson, doktorand i skatterätt, Rättsvetenskapliga institutionen, Umeå Universitet.

Jørgen Dalberg-Larsen: "Ret, styring og selvforvaltning"

Juridisk Bogformidling, Århus 1991

Anmäld av Håkan Hydén

1984 publicerade Jørgen Dalberg-Larsen en för alla Retfærdsläsare välkänd bok med titeln "Retsstaten, velfærdsstaten og hvad så?". Dalberg-Larsens genomgång av rättsutvecklingen i denna bok kompletterar och tillför en del nytt framförallt i rättshistoriskt och rättsempiriskt hänseende till den diskussion som förts av författare som Nonet-Selznick i deras bok "Law and Society in Transition. Towards a Responsive Law" (1978) och Günther Teubner i dennes artiklar om "Reflexiv rätt" (1982 flg). Genom den rubricerade boken har Dalberg-Larsen tagit ytterligare ett steg vidare för att belysa rättens samtida utveckling.

"Ret, styring og selvforvaltning" är en samling av artiklar, som Dalberg-Larsen med något undantag skrivit under åren 1984-1989. Boken inleds som sig bör med en nyskriven introduktion. Artiklarna är således skrivna efter det att boken om "Retsstaten, velfærdsstaten og hvad så?"

kom ut. Och det är förmodligen det som är skälet till att vi nu inte fått se en ny monografi. Svaret på den förra bokens rubrik är för svårt och dessutom för tidigt att besvara. Vi finner ett antal tendenser i den nuvarande rätts- och samhällsutvecklingen, som för övrigt endast en juridiskt skolad samhällsvetare är förmögen att upptäcka och beskriva, som pekar i olika riktningar och som innehåller skilda potentialiteter.

Boken är uppdelad i två avdelningar. Den ena handlar om rätten som ett led i styrningen av samhället och den andra avser framförallt olika former av och för självförvaltning. Det är således två teman som dominerar bokens artiklar, å ena sidan styrning och å andra sidan självförvaltning. Dessa kan i viss mån betraktas som varandras motpoler. Styrning är detsamma som att bestämma (uppifrån) och lägga sig i, medan självförvaltning överlämnar till individerna att (underifrån) själva ombesörja sina egna angelägenheter. Samtidigt är de båda temana beroende av varandra. De problem som är förknippade med central styrning av samhället genom lagstiftning kräver att man via självförvaltning kan avlasta statsmakten en rad uppgifter som den annars har svårt att hantera.

Relevant forskning

Ett utmärkande drag i Dalberg-Larsens författarskap är strävan att låta det vetenskapliga arbetet vara samhälleligt relevant. Dalberg-Larsen diskuterar således inte bara vilka problem som är förknippade med olika former av självförvaltning, han vill bl. a. skapa bättre förhållanden för samhällets medborgare och via rätten befrämja en reell, demokratisk självförvaltning (s 16). Det kan diskuteras i vilken utsträckning denna tendens är en frukt av den praktiska inriktningen inom den rättsvetenskapliga traditionen som på detta sätt skänker samhällsvetenskapen själv en samhällelig relevans som den eljest ofta saknar. Nåväl, det är ett tema som inte kan utvecklas här. Dalberg-Larsens författarskap gör dock att reflektionen ligger nära till hands. Rättsvetenskapen framstår i Dalberg-Larsens tappning som en samhällsvetenskaplig handlingsteori, som dessutom har den fördelen att den till skillnad från övrig samhällsvetenskap inte döljer sina värdemässiga premisser. Den förmår därför att resonera kring sina egna normativa utgångspunkter. Detta gör de vetenskapliga utsagorna nyanserade och inbjuder läsaren att själv vara med och reflektera. Man behöver således inte passivt ställa upp på allt för att följa resonemangen. Författaren inbjuder läsaren att själv ta ställning.

Läsningen av denna bok kan således varmt anbefallas alla intresserade rätts- och samhällsvetare. Under avsnittet om samhälleliga styr-

ningsprocesser kan den inledande artikeln (s 40 flg, obs rubriken saknas inne i texten, den finns dock med i innehållsförteckningen, ett enda litet skönhetsfel) om "Retlig policyanalyse" rekommenderas.

Den behandlar helt grundläggande men inte desto mindre ofta förbisedda aspekter av problematiken kring rättslig styrning. En annan viktig artikel under denna avdelning handlar om regleringen av andelsvirksomheter (andelsbolag på svenska). Genom denna knyter Dalberg-Larsen samman rättspolitiska diskussioner med ett konkret rättspositivistiskt problem, andelsrätten. Det framgår här med önskvärd tydlighet att rättssociologin förmår att tillföra väsentlig kunskap såväl till rätts- som till samhällsvetenskapen, kunskap som ingendera eljest skulle få fram inom förhandenvarande paradigmen.

I den andra avdelningen om "Rättsutveckling, reflexiv rätt och självförvaltning" skall jag nöja mig med att nämna artikeln "Lige linjer, cirklar, trekanter eller spiraler i rettens og samfundets udvikling". Rubriken antyder att läsaren tas med på en rundtur i rättsteorins labyrinter som är omtumlande men oerhört lärorik. Här skulle jag som avslutning vilja rikta en fråga till författaren. Det handlar om fase 7.

Et spørgsmål

Dalberg-Larsen frågar sig om den kommande rättsutvecklingen - hvad så? - kommer att gå i riktning mot marknaden eller mot självreglering och reglering inom det civila samhället. Han utelämnar det tredje alternativet, offentlig reglering, med hänsyn till att denna visat sig ha negativa, icke-avsedda verkningar. Den fråga som kan ställas såväl till författaren som till läsaren är om det trots allt inte finns ett alternativ i framtiden som innefattar offentlig reglering. Den offentliga reglering som visat sig mindre genomförbar är den mål-medel orienterade regleringen, policy-implementeringen, ramlagen. Men det finns tendenser idag till att vilja skära ned på användningen av rätten som styrinstrument till att avse väl avgränsade och preciserade uppgifter. Vi får en slags resultatreglering, där man i konkreta termer föreskriver vilket resultat som åsyftas, istället för att försöka indirekt reglera och styra de administrativa system som förväntas åstadkomma ett från början obestämt resultat. Resultatregleringen är den syntes mellan rättsstaten och välfärdsstaten som Dalberg-Larsen efterlyser. Kan det vara så?

Författarupplysningar:

Håkan Hyden, professor, Avdelningen för rättssociologi, Lunds universitet.